

Nr 144

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; given Stockholms slott den 18 oktober 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),
- 2) förordning angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås höjning av maximibeloppet för extra avdrag för nedsatt skatteförmåga vid inkomsttaxeringen. I de fall maximering gäller är nuvarande högsta avdragsbelopp 4 500 kr. Förslaget innebär i princip ett maximum för sådant avdrag på 6 000 kr. Samtidigt klargörs att den vid kommunaltaxeringen tidigare slopade maximeringen av extra avdrag till den, som är huvudsakligen beroende av sin folkpension, inte heller skall gälla vid den statliga inkomsttaxeringen. Vidare förordas en förmånligare förmögenhetsprövning i ärenden om extra avdrag.

De nya statliga och kommunala bostadstilläggen till barnfamiljer föreslås uttryckligen skola anges som skattefria.

De föreslagna nya bestämmelserna om extra avdrag är avsedda att tillämpas fr. o. m. år 1969.

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 19 § och 50 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ samt punkt 5 av anvisningarna till 25 § och punkt 2 av anvisningarna till 50 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

Till skattepliktig — — — — — den vårdbehövande;
familjebostadsbidrag, som utgår av
statsmedel i syfte att sänka de årliga
bostadskostnaderna för familjer
med barn samt att befordra en för-
bättring av bostadsstandarden för
sådana familjer, så ock kommunalt
bidrag, som utgår i samma syfte och
i likartad form;

bostadstillägg som avses i kungö-
relserna den 28 maj 1968 (nr 425)
om statliga bostadstillägg till barn-
familjer och (nr 426) om statsbidrag
till kommunala bostadstillägg till
barnfamiljer;

sådan gottgörelse — — — — — av motorsåg.

(Se vidare anvisningarna.)

(Se vidare anvisningarna.)

50 §.

2 m o m. För fysisk — — — — — kronor, bortfaller.

Finnes skattskyldigs skatteförmå-
ga under beskattningsåret hava varit
väsentligen nedsatt till följd av lång-
varig sjukdom, olyckshändelse, ål-
derdom, underhåll av andra närstå-
ende än barn, för vilka den skatt-
skyldige ägt tillgodonjuta allmänt
barnbidrag, eller annan därmed jäm-
förlig omständighet, må efter taxe-
ringsnämndens eller, om besvär an-
förts eller ock särskild framställning
därom gjorts senast den 30 juni året
näst efter taxeringsåret, prövnings-
nämndens beprövande den skattskyld-
diga taxerade inkomst minskas, för-
utom med kommunalt ortsavdrag,
med ytterligare ett efter omständig-
heterna avpassat belopp, dock högst
4 500 kronor. Har skattskyldig på
grund av jämkning vid beräkning av

Finnes skattskyldigs skatteförmå-
ga under beskattningsåret hava varit
väsentligen nedsatt till följd av lång-
varig sjukdom, olyckshändelse, ål-
derdom, underhåll av andra närstå-
ende än barn, för vilka den skatt-
skyldige ägt tillgodonjuta allmänt
barnbidrag, eller annan därmed jäm-
förlig omständighet, må efter taxe-
ringsnämndens eller, om besvär an-
förts eller ock särskild framställning
därom gjorts senast den 30 juni året
näst efter taxeringsåret, prövnings-
nämndens beprövande den skattskyld-
diga taxerade inkomst minskas,
förutom med kommunalt ortsavdrag,
med ytterligare ett efter omständig-
heterna avpassat belopp, dock högst
6 000 kronor. Har skattskyldig på
grund av jämkning vid beräkning

¹ Senaste lydelse av 19 § se 1968: 133, av 50 § 2 mom. och punkt 2 av anvisningarna till 50 § se 1967: 41 och av punkt 5 av anvisningarna till 25 § se 1967: 748.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som avses i detta stycke, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

Om skattskyldigs — — — — — motsvarande tillämpning.
 Skattskyldig, vars — — — — — av anvisningarna.
 Vad härefter — — — — — beskattningsbar inkomst.

av sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som avses i detta stycke, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

Anvisningar

till 25 §.

5. Den omständigheten att en vid inkomstberäkningen i och för sig avdragsgill omkostnad helt eller delvis guldits med *familjebostadsbidrag*, som i 19 § omförmäles, må icke föranleda att avdrag vägras för omkostnaden i fråga.

Har skattskyldig — — — — — eller bidraget.
 Ränta på — — — — — betalats ut.

5. Den omständigheten att en vid inkomstberäkningen i och för sig avdragsgill omkostnad helt eller delvis guldits med *bostadstillägg*, som i 19 § omförmäles, må icke föranleda att avdrag vägras för omkostnaden i fråga.

till 50 §.

2. Därest skattskyldig — — — — — hänsyn därtill.

Om skattskyldig åtnjutit jämväl annan inkomst än folkpension, men pensionen likväl utgjort den huvudsakliga delen av hans inkomst, bör den skattskyldige regelmässigt medgivas ett med hänsyn till omständigheterna jämkat avdrag för nedsatt skatteförmåga.

Om skattskyldig åtnjutit jämväl annan inkomst än folkpension, men pensionen likväl utgjort den huvudsakliga delen av hans inkomst, bör den skattskyldige regelmässigt medgivas ett med hänsyn till omständigheterna jämkat avdrag för nedsatt skatteförmåga. Även i detta fall får det i 50 § 2 mom. andra stycket angivna maximibeloppet överskridas.

Därest folkpensionen — — — — — därtill föranleda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1969. Äldre bestämmelser om familjebostadsbidrag skall dock tillämpas vid 1969 års taxering.

Förslag
till
Förordning
angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947
(nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 9 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

9 §.

2 m o m. För skattskyldig — — —
Finnes skattskyldigs skatteförmåga hava varit väsentligen nedsatt av anledning, varom i 50 § 2 mom. andra, tredje eller fjärde stycket kommunalskattelagen förmäles, må efter taxeringsnämndens eller, om besvär anförts eller ock särskild framställning därom gjorts senast den 30 juni året näst efter taxeringsåret, prövningsnämndens beprövande den skattskyldiges taxerade inkomst minskas, förutom med statligt ortsavdrag, med ytterligare ett efter omständigheterna avpassat belopp, dock högst med belopp som stadgas i 50 § 2 mom. andra och tredje styckena kommunalskattelagen. Har skattskyldig på grund av jämkning vid beräkning av sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som nu sagts, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

kronor, bortfaller.

Finnes skattskyldigs skatteförmåga hava varit väsentligen nedsatt av anledning, varom i 50 § 2 mom. andra, tredje eller fjärde stycket kommunalskattelagen förmäles, må efter taxeringsnämndens eller, om besvär anförts eller ock särskild framställning därom gjorts senast den 30 juni året näst efter taxeringsåret, prövningsnämndens beprövande den skattskyldiges taxerade inkomst minskas, förutom med statligt ortsavdrag, med ytterligare ett efter omständigheterna avpassat belopp, dock högst med belopp som stadgas i 50 § 2 mom. andra och tredje styckena kommunalskattelagen. *Detta belopp får dock överskridas, om skattskyldig varit för sin försörjning helt eller huvudsakligen beroende av vad han uppburit i form av folkpension.* Har skattskyldig på grund av jämkning vid beräkning av sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som nu sagts, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

Vad härefter — — — — — beskattningsbar inkomst.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1969.

¹ Senaste lydelse av 9 § 2 mom. se 1964: 71.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 18 oktober 1968.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *extra avdrag för nedsatt skatteförmåga, m. m.* och anför.

Inledning

Vid inkomsttaxeringen kan skattskyldig på vissa i kommunalskattelagen (KL) den 28 september 1928 (nr 320) angivna grunder få — utöver sedvanligt ortsavdrag — ett extra avdrag, om hans skatteförmåga under beskattningsåret varit väsentligt nedsatt. Sådant avdrag för att tillgodose ett s. k. existensminimum är maximerat till 4 500 kr. med tillägg för barn. Centrala folkbokförings- och uppborrdsnämnden (CFU) fastställer normalbelopp för existensminimum, dvs. vad den skattskyldige kan anses behöva till underhåll för sig själv, make och oförsörjda barn. På grund av ökningen av levnadskostnaderna sedan år 1964, då maximibeloppet för existensminimum senast höjdes, har normalbeloppet alltmer närmat sig maximibeloppet. Från CFU har därför anmälts behov av att höja maximibeloppet så att även normalbeloppet kan höjas i erforderlig omfattning. Frågan har även aktualiserats genom interpellation vid årets vårriksdag.

På grund härav har inom finansdepartementet upprättats en promemoria i ämnet (Stencil Fi 1968: 6).

Över departementspromemorian har efter remiss yttranden avgetts av kammarrätten, CFU, riksskattenämnden, exekutionsväsendets organisationsnämnd, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, Svenska kommunförbundet, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Föreningen Sveriges fögderichefer, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO). Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttrande från fögderidirektören i Stockholms fögderi.

I detta sammanhang har aktualiserats frågan huruvida det år 1967 fattade beslutet att slopa maximeringen av extra avdrag för vissa folkpensionärer skall avse både den kommunala och den statliga inkomsttaxeringen. Vidare har det blivit aktuellt att införa liberalare bedömningsgrunder i fråga om förmögenhets inverkan på storleken av extra avdrag.

1968 års riksdag har beslutat att familjebostadsbidragen skall ersättas av helt nya statliga och kommunala bostadstillägg till barnfamiljer. I prop. 1968: 42 har förutskickats att de nya bostadstilläggen skall vara skattefria och att den författningsändring som behövs härför skulle anmälas senare under innevarande år av chefen för finansdepartementet.

Jag anhåller nu att få ta upp förevarande spørsmål.

Gällande bestämmelser

Huvudregeln om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga vid inkomsttaxeringen är intagen i 50 § 2 mom. KL. Enligt 9 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt den 26 juli 1947 (nr 576) gäller motsvarande regler även vid taxering till sådan skatt.

Enligt 50 § 2 mom. andra stycket KL kan taxeringsnämnd och prövningsnämnd medge sådant avdrag med högst 4 500 kr. i fråga om skattskyldig vars skatteförmåga under beskattningsåret varit »väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka den skattskyldige ägt tillgodonjuta allmänt barnbidrag, eller annan därmed jämförlig omständighet». Enligt samma moments tredje stycke kan extra avdrag också beviljas skattskyldig, vars inkomst, efter avdrag av den skatt som belöper på denna, på grund av nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbröda eller annan därmed jämförlig omständighet understigit vad han kan anses ha behövt till underhåll för sig och för make och oförsörjda barn (existensminimum). Även detta avdragsbelopp är maximerat till 4 500 kr., men skattskyldig med oförsörjda barn kan få avdraget ökat med högst 1 000 kr. för varje sådant barn.

Folkpensionär vars inkomst helt eller till huvudsaklig del utgjorts av folkpension skall anses ha haft sådan nedsatt skatteförmåga som berättigar till extra avdrag enligt 50 § 2 mom. andra stycket KL. Har folkpensionären varit helt eller huvudsakligen beroende av sin folkpension, föreligger ingen maximering av avdraget.

Maximibeloppet å 4 500 kr. har varit oförändrat fr. o. m. 1964 års taxering. Dessförinnan var maximigränsen 3 000 kr. ända sedan 1951 års taxering, om man bortser från den temporära höjning till 5 000 kr. som gällde vid 1957 och 1958 års taxeringar till kommunal inkomstskatt i avbidan på väntad höjning av de kommunala ortsavdragen.

Anvisningarna till 50 § KL innehåller närmare föreskrifter angående avdragets bestämmande i vissa fall, varvid detaljreglerna om existensminimum är av intresse här. Om inte särskilda förhållanden föranleder annat, skall existensminimum bedömas med hänsyn till förhållandena under hela beskattningsåret. Sådana särskilda förhållanden anses föreligga i t. ex. det fall att den skattskyldige under året börjat i förvärvsarbete eller upphört med sådant arbete, varigenom inkomsten utslagen på hela året understigit existensminimibeloppet.

CFU skall årligen fastställa normalbelopp för olika delar av landet till ledning för bestämmande av existensminimum i det särskilda fallet. Dessa normalbelopp skall alltså tillämpas, när vid årlig taxering fråga uppkommer att bevilja extra avdrag med hänsyn till existensminimum men även — enligt 41 § 2 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) — när på samma grund skattskyldig kan anses berättigad till befrielse från eller nedsättning av skatteavdrag vid beräkning av preliminärskatt. Vidare skall det av den lokala skattemyndigheten medgivna avdraget vid beräkning av preliminärskatt gälla också vid häremot svarande taxering — dock endast om inte nya omständigheter framkommit senare, t. ex. påtaglig förbättring av den skattskyldiges ekonomiska ställning eller nyvunnen kännedom om tillgångar hos honom.

De av CFU fastställda normalbeloppen är enligt KL:s anvisningar i första hand avsedda för skattskyldiga, vilkas inkomst huvudsakligen härflutit av förvärvskällan tjänst. Vid beräkning av inkomst skall i princip bruttointäkterna upptas och därefter minskas med utgifter som är avdragsgilla vid taxering. Som inkomst räknas inte barnbidrag och socialhjälp. Däremot skall medräknas ersättning från försäkringskassa, sjukpenning vid yrkesskada, ersättning på grund av arbetslöshetsförsäkring samt uppburna underhållsbidrag och andra liknande icke skattepliktiga intäkter. Avdrag får ske endast för nödvändiga utgifter för inkomstens förvärvande, t. ex. resor till och från arbetet, men inte för gäldräntor eller för livförsäkringspremier, fackföreningsavgifter eller därmed jämställda utgifter. Hänsyn skall vidare tas till bl. a. naturaförmåner men också till att levnadskostnaderna faktiskt varit lägre än normalt, t. ex. på grund av gemensamt hushåll med anhörig, förmån av billig bostad eller egna tillgångar utöver de nödvändigaste. Å andra sidan får existensminimum beräknas ha överstigit normalbeloppet, om den skattskyldige haft underhållsplikt mot make och barn som han inte bott tillsammans med. Även i annat fall får existensminimum bestämmas högre än normalbeloppet om särskilda skäl föreligger.

Ortsavdrag och gällande maximibelopp för avdrag för nedsatt skatteförmåga utgör tillsammans den ram för icke-barnfamiljer vid såväl den statliga som den kommunala taxeringen, inom vilken CFU har att fastställa de skattefria normalbeloppen för existensminimum. Ramen utgör därför

(2 250 + 4 500 =) 6 750 kr. för ensamstående och (4 500 + 4 500 =) 9 000 kr. för makar.

Gällande normalbelopp för existensminimum för inkomståret 1968 enligt CFU:s anvisningar är dyrortsgrupperade i enlighet med det allmänna avlöningsavtalet för statliga och vissa andra tjänstemän. Normalbeloppen och maximibeloppen framgår av följande tabell.

Tabell

Löneortsgrupp	Belopp i kr. för år		
	3	4	5
1. Ensamstående	5 400	5 700	6 000
2. Sammanlevande makar och likställda	7 500	7 900	8 400
3. Tillägg för varje barn	840	900	960
4. Maximibelopp			
a) ensamstående utan barn	6 750	6 750	6 750
b) makar och likställda utan barn	9 000	9 000	9 000
c) ensamstående med ett barn eller makar med ett barn	10 000	10 000	10 000
d) ensamstående med två barn eller makar med två barn	11 000	11 000	11 000
	o.s.v.		

I vissa fall och särskilt beträffande flerbarnsfamiljer beräknas emellertid existensminimum högre än till de nämnda normalbeloppen utan att det extra avdraget fördenskull höjs utöver maximum (4 500 kr.). Normalbeloppen inbegriper nämligen normalhyra, lika för alla delar av landet beräknad till 1 800 kr. (ett rum och kök med uppvärmning) för ensamstående utan barn eller med ett barn samt för makar och likställda utan barn. I det enskilda fallet får existensminimum därför höjas eller sänkas i anslutning till den faktiska hyresutgiften, under förutsättning att bostaden inte anses vara för stor. CFU:s anvisningar medger att hyresschablonen frångås när familj består av flera än två personer. För familj bestående av tre eller fyra personer bör som normal bostad godtas två rum och kök. För större familj får större bostad godtas som normal. Anses bostaden onormalt stor, skall existensminimibeloppen fastställas efter kostnaden för bostad av normal storlek. Är bostaden större än »normal» men hyran så låg att »normal» bostad inte kan erhållas för lägre belopp, får undantagsvis även i sådant fall existensminimum fastställas med ledning av den faktiska hyran.

Departementspromemorian

Departementspromemorian inleds med en redogörelse för de förhållanden som återgetts i det föregående. Därefter har i promemorian gjorts en jämförelse med de normalbelopp som gäller inom socialhjälpen, varvid konstaterats att CFU:s normalbelopp för existensminimum i vissa fall understiger normalbeloppen för socialhjälp.

I departementspromemorian påpekas att en jämförelse mellan utvecklingen av högsta existensminimibeloppet och normalbelopp för existensminimum för sammanlevande makar och likställda i ortsgrupp 5 under åren 1952—1968 visar, att skillnaden mellan dessa belopp under de tre senaste åren minskat med 400 kr. per år och att den återstående skillnaden är endast 600 kr. Med en sådan utvecklingstakt skulle normalbeloppet nå taket år 1970 eller möjligen redan år 1969. Därför bör enligt departementspromemorian maximibeloppet för existensminimum snarast höjas så att högre normalbelopp kan — om så erfordras — fastställas redan för år 1969.

När det gäller att fastställa det nya maximibeloppets storlek bör man, framhålls det i departementspromemorian, utgå ifrån att 1964 års höjning var en provisorisk lösning. Även den nu aktuella höjningen får enligt departementspromemorian ses som ett provisorium i avvaktan på familjeskatteberedningens betänkande och den utredning som pågår inom finansdepartementet rörande beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster. Det gäller därför att avväga maximum så att det är tillräckligt för att under de närmaste åren tillgodose behovet av extra avdrag för nedsatt skatteförmåga. Den höjning om 1 500 kr., som år 1964 vidtogs för ensam skattskyldig, har visat sig tillräcklig för en tidsperiod om fem à sex år. Med utgångspunkt från att den erforderliga årliga höjningen av normalbeloppet liksom hittills inte kommer att överstiga 400 kr., skulle en ytterligare höjning om 1 500 kr. vara tillräcklig för en ny period som blir endast obetydligt kortare än den som föranleddes av 1964 års höjning. I departementspromemorian föreslås därför att maximibeloppet höjs från 4 500 kr. till 6 000 kr. Samma maximibelopp föreslås i enlighet med tidigare lagstiftningspraxis gälla även sådant avdrag som medges enligt andra stycket av 50 § 2 mom. KL.

I fråga om oförsörjda barn är maximitillägget 1 000 kr. och högsta normalbeloppet 960 kr. Visserligen är således utrymmet till »taket» endast 40 kr., men något behov av att kunna höja normalbeloppet för barn anses i departementspromemorian inte föreligga med hänsyn till den samhälleliga hjälp som kommer barnen till del i andra former.

Höjningen av maximibeloppet för avdrag för nedsatt skatteförmåga bör enligt departementspromemorian givetvis slå igenom både vid den statliga och den kommunala taxeringen. Härför fordras dock endast ändring i 50 § 2 mom. andra stycket KL, eftersom 9 § 2 mom. förordningen om statlig

inkomstskatt hänvisar till sistnämnda lagrum. Till promemorian har som bilaga fogats ett utarbetat förslag till lag om ändrad lydelse av 50 § 2 mom. KL. Författningsförslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Remissyttrandena

Den i departementspromemorian framförda uppfattningen, att en ändring av nuvarande bestämmelser om maximering av extra avdrag för nedsatt skatteförmåga är påkallad, omfattas av samtliga remissinstanser. Hur maximeringsreglerna bör utformas är däremot föremål för något delade meningar. I flertalet yttranden accepteras att man bibehåller principen med ett i författningen angivet maximibelopp. En remissinstans föreslår däremot ett rörligt maximibelopp, anknutet till normalbeloppet, och i ett yttrande förordas slopande av maximeringen.

I fråga om behovet av en lagändring framhåller *kammarrätten* att totalindex för konsumentpriser höjts från 175 enheter år 1963 till 216 enheter i juli 1968 eller med ca 24 %. Samtidigt torde den allmänna välståndsökningen ha påverkat uppfattningen om vilken minimistandard som samhället bör söka upprätthålla. Det existensminimum som ansågs godtagbart 1964 torde nu te sig för lågt. Efter en jämförelse med socialhjälpstaxorna även i andra kommuner än dem som redovisats i departementspromemorian samt med förbehållsbeloppen vid införsel och utmätning konstaterar *kammarrätten*, att de normer för beräkning av existensminimum som gäller vid åsättande av taxering är lägre än de som tillämpas av socialvårdsmyndigheterna vid meddelande av socialhjälp och av utskningsmyndigheterna vid införsel och utmätning. Det hade varit naturligt om förhållandet varit det motsatta dvs. att skatt inte börjat tas ut förrän ett stycke ovanför den gräns där socialhjälp upphör att utgå. Den nuvarande ordningen medför att socialhjälp i vissa fall blir erforderlig på grund av att skatteavdrag skett från lön och att skatt debiteras personer i så knappa ekonomiska villkor att skatt inte kan tas ut av dem genom exekution. Det framstår över huvud såsom olämpligt att personer, som erhåller mera stadigvarande socialhjälp eller står på gränsen därtill, skall behöva bli föremål för åtgärder för taxering, debitering, uppbörd och indrivning av skatt — åtgärder som för övrigt ofta blir resultatlösa. Det är därför enligt *kammarrätten* angeläget att maximum för avdraget för nedsatt skatteförmåga höjs så att CFU kan anpassa normalbeloppen till nu rådande förhållanden.

Socialstyrelsen anför att den som fått existensminimum fastställt tvingas att leva på en lägre standard än socialhjälpstagare i allmänhet, om utrym-

me ej ges för höjda normalbelopp. LO anser principiellt att existensminimum bör ligga i paritet med socialhjälpnivån.

Föreningen Sveriges fögderichefer framhåller att det i ärenden om befrielse eller nedsättning av löneavdrag för preliminär skatt och kvarstående skatt visat sig, att maximibeloppet i ett flertal fall inte täcker de nödvändiga levnadskostnaderna. Orsaken härtill är i allmänhet att de nuvarande bostadskostnaderna inte kan inrymmas i existensminimibeloppet. Att anskaffa en billigare bostad kan enligt föreningen helt naturligt inte anses vara ett realistiskt alternativ. Möjlighet för de skattskyldiga att nedbringa boendekostnaden genom att hyra ut en del av bostaden föreligger i allmänhet inte heller. Även andra orsaker kan bidra till att levnadskostnaderna överstiger maximibeloppet och en ändring av detta synes föreningen därför nödvändig.

Exekutionsväsendets organisationsnämnd framhåller att flertalet kronofogdemyndigheter begagnar sig av CFU:s årliga normalbelopp för existensminimum som en nedre gräns vid bestämmandet av det utmätningfria resp. införselbeloppet. En ganska allmänt utbredd uppfattning bland utmätningmännen finner nämnden vara att normalbeloppen för existensminimum borde höjas. De av utmätningssmannen tillämpade normerna bör enligt nämndens mening inte skilja sig alltför mycket från CFU:s normalbelopp. Nämnden finner det stötande att ett belopp, som skall motsvara ett faktiskt nödvändigt försörjningsbehov, bedöms olika om det gäller skattskyldighet eller indrivning av skatt eller annan exekution. Skiljaktighet kan därvid få den enligt nämndens mening otillfredsställande konsekvensen i praktiken att företrädesordningen för avdrag rubbas. Sätts exempelvis förbehållsbeloppet i ett införselmål för underhållsbidrag högre än existensminimum för skatteavdrag kan detta enligt nämnden medföra, att skatteavdrag sker trots att underhållsbidraget inte kan tas ut enligt införselbeslutet. Vad nämnden nu anfört gäller i princip även om hänsyn tas till framlagda förslag till ny införsellag och till nya regler för löneutmätning, framhåller nämnden.

Promemorieförslaget biträds av *kammarrätten, CFU, riksskattenämnden, exekutionsväsendets organisationsnämnd, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, Svenska kommunförbundet, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, Föreningen Sveriges fögderichefer, LO och TCO*. Dessa remissinstanser har också i allmänhet anslutit sig till de motiveringar för förslaget som framförts i promemorian.

Exekutionsväsendets organisationsnämnd framhåller att det genom förslaget även öppnas möjligheter att ur restlängderna rensa bort företrädesvis en del folkpensionärer, som på grund av biinkomster har påförts kvarstående skatt och restförts för denna. Dessa belopp belastar mängden gång

restlängderna i onödan eftersom de, med de av kronofogdemyndigheterna tillämpade förbehållsbeloppen, inte kan tas ut.

TCO tillstyrker höjningen som en provisorisk åtgärd men ifrågasätter om man inte i framtiden i första hand bör pröva lösningar av sociala problem genom ett större inslag av socialpolitiska åtgärder. Extra avdragsmöjligheter är nämligen enligt TCO:s mening en form av social hjälp som bättre skulle kunna ges av de sociala myndigheterna genom direkta bidrag. De sociala myndigheterna har, anser TCO, större förutsättningar att bedöma hjälpbehovet än taxeringsnämnderna.

I ett par remissyttranden uttalas att den nuvarande konstruktionen av det extra avdraget är otillfredsställande. SACO ifrågasätter om inte en höjning av maximibeloppet kan ske genom att man för framtiden sätter maximibeloppet i en fast relation till normalbeloppet. Detta skulle innebära att den ökning av levnadskostnaderna som automatiskt höjer normalbeloppet lika automatiskt skulle höja maximibeloppet.

Fögderidirektören i Stockholms fögderi har i sitt yttrande till länsstyrelsen i första hand föreslagit att maximibeloppet skall slopas i alla fall av extra avdrag, på samma sätt som nu gäller för åtskilliga folkpensionärer. Länsstyrelsen i Stockholms län anser sig inte kunna tillstyrka fögderidirektörens förslag och anför.

Uppfattningarna om vad som skall anses som existensminimum kan nämligen variera starkt. Som framhållits i promemorian är det inte möjligt att med fixa belopp ange existensminimum inom socialvården. Vidare visar erfarenheten att beskattningsnämnderna kan ge extra avdrag efter grunder som varierar starkt. Visserligen har anvisningar från riksskattenämnden visat sig vara till stor nytta för erhållande av likformighet vid taxeringen men fortfarande förekommer att beskattningsnämnderna ger extra avdrag efter olikformiga grunder. Det finns givetvis möjlighet för en taxeringsintendent att besvärsvägen åstadkomma en viss likformighet men det ställer sig ofta svårt att i det enskilda fallet verkligen utreda i vad mån avvikelser från normerna skett och besvärinstanserna synes hysa en viss ovillighet mot att ändra en gång medgivna avdrag av denna art, varför ändringar ofta torde kräva rätt omfattande utredningar och därför måste begränsas till de mest flagranta fallen. Slopas beloppsgränserna för extra avdrag kan man vänta sig ökade svårigheter härvidlag.

De remissinstanser som förordat bibehållande av konstruktionen med ett i författningen angivet maximibelopp tillstyrker också att beloppet höjs till 6 000 kr. CFU finner sålunda förslaget helt överensstämma med CFU:s önskemål. Kammarrätten anser att höjningen bör vara så stor att avdraget lämnar utrymme inte endast för normalbelopp av erforderlig storlek utan även för viss uppräknings av existensminimum utöver normalbeloppet i sådana fall då den skattskyldige har särskilda kostnader för sjukdom, åldersvård, vård av handikappade barn e. d. Den föreslagna höjningen till 6 000 kr. anser kammarrätten vara tillräcklig åtminstone för de närmaste

åren. Även *Föreningen Sveriges fögderichefer* finner den föreslagna höjningen väl avvägd och vill därför obetingat tillstyrka förslaget.

Däremot anser *SACO*, som förordat annan konstruktion av maximibeloppet, att ett fixerat maximibelopp om 6 000 kr. i början av en ny tidsperiod om 5 à 6 år blir högre än existensminimum, i mitten av perioden lika med detta och i slutet av perioden lägre än detsamma.

Ett högre maximibelopp för makar, förslagsvis 7 000 kr., förordar *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och anför.

Ortsavdrag för ensamstående tillsammans med det föreslagna maximibeloppet 6 000 kr. ger vid taxeringen till kommunal inkomstskatt ett sammanlagt avdrag om 8 250 kr. Skillnaden mellan detta belopp och normalbeloppet för existensminimum för ensamstående, 5 700 kr. i ortsgrupp 4, utgör 2 550 kr. Motsvarande skillnad för makar utgör 2 600 kr. ($4\,500 + 6\,000 - 7\,900$). Det kan enligt länsstyrelsens mening vara motiverat att angivna utrymme mellan maximiavdrag vid taxeringen och normalbeloppet för existensminimum får bli något större för makar än för ensamstående. Härigenom skulle tillskapas möjligheter att i större utsträckning beakta det stundom större avdragsbehov som kan finnas för två makar i jämförelse med en ensamstående. Skäl medge extra avdrag kan i existensminimifallen föreligga jämväl enligt 50 § 2 mom. andra stycket KL. Länsstyrelsen förordar därför, att maximibeloppet för sammanlevande makar bestäms till förslagsvis 7 000 kr. Paritet skulle härigenom erhållas mellan makar utan barn och ensamstående med ett barn. Med makar torde kunna jämföras skattskyldiga som avses i 65 § sista stycket KL.

Beträffande det särskilda tillägget för barn med 1 000 kr. har den i promemorian intagna ståndpunkten att detta bör lämnas oförändrat föranlett erinran endast från *kammarrätten* som förordar en höjning till åtminstone 1 200 kr. Även med beaktande av andra samhällliga hjälpformer för barnen anser *kammarrätten* ett belopp motsvarande det allmänna barnbidraget med tillägg av 1 000 kr. innebära en mycket knapp försörjning. Något utrymme för höjning av existensminimum vid stegring av levnadskostnaderna finns enligt *kammarrättens* mening inte alls.

I detta sammanhang har *riksskattenämnden* tagit upp frågan huruvida den år 1967 slopade maximeringen av extra avdrag till den, som är huvudsakligen beroende av sin folkpension, skall gälla även vid den statliga inkomsttaxeringen. Enligt riksskattenämndens mening kan man av bevillningsutskottets uttalande i betänkande 1967: 2 inte utläsa annat än att utskottet förutsatt, att upphävandet av maximigränsen i princip skulle gälla såväl vid den kommunala som vid den statliga taxeringen. Nämnden finner det inte tillfredsställande att en viss osäkerhet råder om tolkningen av ifrågasvarande bestämmelser. Därför föreslår nämnden — även om maximeringsregeln vid den statliga taxeringen är av praktisk betydelse endast för ett begränsat antal fall — att 9 § 2 mom. andra stycket förordningen om statlig inkomstskatt förtydligas så att det klart framgår att den statliga taxeringen i detta hänseende skall följa den kommunala taxeringen.

I fråga om ikraftträdandet av de nya bestämmelserna ifrågasätter *länsstyrelsen i Stockholms län* om inte dessa bör gälla först fr. o. m. 1970 års taxering med hänsyn till att de av CFU för år 1968 fastställda normalbeloppen grundar sig på nu gällande bestämmelser.

Departementschefen

Extra avdrag

Vid inkomsttaxeringen kan vissa speciella omständigheter, som anses väsentligen minska skatteförmågan, beaktas genom extra avdrag — utöver ortsavdrag. Det extra avdraget avvägs individuellt av beskattningsnämnderna. Dessa är emellertid beträffande flertalet skattskyldiga bundna av en i skatteförfattningarna inskriven ram. Extra avdrag får nämligen i dessa fall uppgå till högst 4 500 kr.

Extra avdrag kan ifrågakomma för den, vars skatteförmåga varit väsentligen nedsatt på grund av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka den skattskyldige fått allmänt barnbidrag, eller annan jämförlig omständighet. I regel avvägs avdraget i dessa fall med utgångspunkt från de särskilda kostnader som varit förenade med den omständighet som föranlett nedsättningen av skatteförmågan.

Beträffande folkpensionärer gäller en särskild presumtionsregel. Om pensionärens huvudsakliga inkomst utgjorts av folkpension, skall han enligt uttrycklig regel i kommunalskattelagen i allmänhet anses ha haft sådan nedsättning i skatteförmågan som berättigar till extra avdrag. Avsikten med denna regel är bl. a. att den som för sin försörjning varit helt beroende av folkpension inte skall behöva betala skatt. Den tidigare nämnda maximeringen av avdragsbeloppet till 4 500 kr. gäller inte i dessa fall.

Det föreligger även möjlighet att genom extra avdrag beakta att en skattskyldigs inkomst understiger existensminimum. Om inkomsten efter skatt sålunda understiger existensminimum och detta förhållande beror på nedsatt arbetsförmåga, långvarig oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller jämförlig omständighet, kan extra avdrag medges till så stort belopp att inkomsten i vad den understiger existensminimum inte beskattas. I dessa fall gäller dock att extra avdrag inte kan medges med mer än 4 500 kr. men för oförsörjda barn kan avdraget ökas med högst 1 000 kr. per barn.

Maximibeloppet 4 500 kr. gäller sedan år 1964. Dessförinnan var maximibeloppet 3 000 kr. Jag bortser då från att vid 1957 och 1958 års taxeringar till kommunal inkomstskatt såsom ett provisorium i avvaktan på väntad höjning av de kommunala ortsavdragen högsta avdragsbeloppet utgjorde 5 000 kr. Genom prisutvecklingen har nuvarande maximum kommit

att framstå som otillräckligt i vissa fall. Såsom framgår av den föregående redogörelsen har de av CFU fastställda normalbeloppen för existensminimum alltmer närmat sig maximibeloppet. Det har därför från CFU anmälts behov av att höja maximibeloppet så att även normalbeloppen kan höjas i behövlig omfattning.

I den departementspromemoria som upprättats i ärendet har föreslagits att maximibeloppet för existensminimum höjs från 4 500 kr. till 6 000 kr. Detta belopp har ansetts tillräckligt för att under de närmaste åren tillgodose CFU:s behov av höjning av normalbeloppen för existensminimum. Samma maximibelopp föreslås i promemorian gälla även sådant avdrag som medges i de vanliga fallen av nedsatt skatteförmåga, dvs. andra fall än då den skattskyldiges inkomst understiger existensminimum. Beträffande oförsörjda barn anses i promemorian någon höjning av maximitillägget om 1 000 kr. inte behövlig.

Samtliga remissinstanser som avgivit yttrande över promemorian är ense om att en höjning av avdragsmaximum behövs för att avdraget skall kunna motsvara sitt syfte. Flertalet remissinstanser har även anslutit sig till den i promemorian föreslagna maximiregeln. Ett par remissinstanser har föreslagit högre maximum för makar och barn. I några yttranden har framförts invändningar i fråga om avdragets konstruktion och förordats anknytning till normalbeloppen resp. slopande av maximeringen.

Jag delar den i departementspromemorian och remissyttrandena uttalade uppfattningen att maximibeloppet för existensminimum behöver höjas för att möjliggöra kommande höjningar av CFU:s normalbelopp. En sådan höjning får ses som en provisorisk lösning i avvaktan på familjeskatteberedningens betänkande och den utredning som pågår inom finansdepartementet rörande beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster. Liksom hittills bör den övre avdragsgränsen anges direkt i kronor med hänsyn till att man eljest kan befara en alltför olikformig praxis. Vidare bör man behålla principen att maximigränsen sätts lika för ensamstående och för makar, vilket naturligtvis inte utgör hinder för att även i fortsättningen ha högre normalbelopp för makar än för ensamstående.

Den i promemorian föreslagna höjningen med 1 500 kr. har allmänt accepterats som lämpligt avvägd och synes tillräcklig för att under de närmaste åren tillgodose behovet av höjda normalbelopp. Jag förordar därför att maximibeloppet för extra avdrag på grund av att den skattskyldiges inkomst understiger existensminimum fastställs till 6 000 kr. I enlighet med tidigare lagstiftningspraxis bör samma maximibelopp gälla för de andra fall av nedsatt skatteförmåga där en maximering alltjämt gäller. Vidare delar jag uppfattningen att det inte torde behövas någon höjning av maximitillägget för oförsörjda barn.

Maximigränsen för extra avdrag till folkpensionär, vars inkomst helt eller huvudsakligen utgörs av folkpension, har provisoriskt upphävts ge-

nom beslut av 1967 års riksdag (prop. 7, BeU 10, rskr 51). Bestämmelserna härom inflöt i 50 § 2 mom. KL och i punkt 2 av anvisningarna till nämnda lagrum. Såsom riksskattenämnden påpekat är det otillfredsställande att en viss osäkerhet råder huruvida dessa regler gäller även vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Behov av att kunna överskrida maximibeloppet även vid den statliga taxeringen torde numera föreligga i orter med höga kommunala bostadstillägg, särskilt när sidoinkomsten närmar sig folkpensionens halva belopp. I förtydligande syfte bör därför i 9 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt klart utsägas att frångående av maximeringen av extra avdrag får ske i samma utsträckning vid den statliga taxeringen som vid den kommunala. Vidare vill jag föreslå ett förtydligande tillägg till andra stycket av punkt 2 av anvisningarna till 50 § KL, så att det klart framgår att maximibeloppet får överskridas även i det fall folkpensionen utgjort den huvudsakliga delen av den skattskyldiges inkomst. Därigenom vinnns bättre överensstämmelse med huvudstadsgandet i fjärde stycket av 50 § 2 mom. KL.

Kommunalskattelagen innehåller inga bestämmelser om i vad mån förmögenhet skall påverka storleken av det extra avdraget till folkpensionärer. Däremot innehåller de av riksskattenämnden år 1967 meddelade anvisningarna en utförlig reglering av denna fråga. Dessa innebär i korthet att man börjar reducera avdraget redan vid en förmögenhet om 15 100 kr. Upp till 35 000 kr. minskar avdraget successivt. Överstiger förmögenheten 35 000 kr. bör enligt dessa anvisningar avdrag i regel inte medges.

I andra lagstiftningssammanhang har tillskapats liberalare förmögenhetsgränser. Jag syftar här bl. a. på det kommunala bostadstillägget till folkpensionärer, de nya bostadstilläggen till barnfamiljer, det inkomstprövade tillägget inom studiehjälpen, förbättringslån för enfamiljshus och det nya omställningsbidraget till äldre arbetslösa.

Enligt min mening synes de av riksskattenämnden fastställda förmögenhetsgränserna i dagens läge för knappt tillmätta. Man bör därför åstadkomma liberalare förmögenhetsgränser som närmare ansluter till dem som gäller för de socialförmåner som jag nyss berört. Det finns därvid knappast anledning att begränsa en sådan förmånligare bedömning till folkpensionärer utan den torde böra gälla även andra skattskyldiga som har behov av extra avdrag. Liksom hittills får det ankomma på riksskattenämnden att utfärda anvisningar i dessa hänseenden, vilka anvisningar får bli föremål för ytterligare justeringar i den mån så påkallas.

Bostadstillägg till barnfamiljer

I detta sammanhang vill jag även ta upp frågan om skattefrihet för de nya bostadstillägg som skall utgå till barnfamiljer. Enligt 19 § KL föreligger skattefrihet för »familjebostadsbidrag» som utgår av statsmedel i syfte att sänka de årliga bostadskostnaderna för familjer med barn och att befordra en förbättring av bostadsstandarden för sådana familjer. Kommunalt bi-

drag som utgår i samma syfte och i likartad form är också skattefritt. Bestämmelsen om skattefrihet infördes i KL år 1960, men bidraget var redan tidigare skattefritt enligt en särskild förordning. Skattefriheten enligt sistnämnda förordning var vidsträcktare i det den omfattade alla statliga och kommunala bidrag som direkt tillgodofördes hyresgäst genom hyresavdrag eller egnahemsägare genom nedsättning av amortering, ränta eller annan kapitalkostnad eller tomträttsavgäld eller bostadsrättsinnehavare genom nedsättning av årlig avgift till bostadsrättsförening. Den nu gällande skattefriheten avser däremot endast de s. k. differentierade bidragen, familjebostadsbidragen och motsvarande kommunala bidrag som har till syfte att efter individuell prövning ge stöd åt behövande familjer med barn och som utgår enligt kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 358) om familjebostadsbidrag.

Genom den familjepolitiska reform som beslutats av 1968 års vårriksdag (prop. 1968: 42, SU 101, rskr 253) skall de nuvarande familjebostadsbidragen avskaffas i och med utgången av år 1968 och ersättas med helt nya inkomstprövade bostadstillägg för barnfamiljer. Sålunda skall enligt kungörelsen den 28 maj 1968 (nr 425) om statliga bostadstillägg för barnfamiljer som bidrag till täckande av barnkostnaderna och till främjande av bostadsstandarden utgå bidrag av allmänna medel till barnfamiljer som är bosatta här i riket (bostadstillägg). Som en individuell komplettering av det statliga bostadstillägget kan utgå kommunala bostadstillägg, vartill skall utgå statsbidrag med 50 % enligt kungörelsen den 28 maj 1968 (nr 426) om statsbidrag till kommunala bostadstillägg till barnfamiljer. I nämnda prop. 1968: 42 har förutskickats att de nya bostadstilläggen skall i skattehänseende behandlas på samma sätt som familjebostadsbidragen och att den författningsändring som behövs skulle anmälas av chefen för finansdepartementet.

Med anledning härav får jag föreslå att bestämmelserna om skattefrihet för familjebostadsbidrag i 19 § KL ersätts med uttrycklig bestämmelse om skattefrihet för de nya statliga och kommunala bostadstillägg som avses i de två nämnda kungörelserna. Ändringen föranleder även en redaktionell jämkning av punkt 5 av anvisningarna till 25 § KL. De nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 januari 1969. För de familjebostadsbidrag som utbetalas år 1968 bör genom särskild övergångsbestämmelse anges att de är skattefria vid 1969 års taxering.

Hemställen

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),
- 2) förordning angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margit Edström

Departementspromemorians förslag
till
lag om ändrad lydelse av 50 § 2 mom. kommunalskattelagen
den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 50 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

50 §.

2 m o m. För fysisk — — — — — kronor, bortfaller.

Finnes skattskyldigs skatteförmåga under beskattningsåret hava varit väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka den skattskyldige ägt tillgodonjuta allmänt barnbidrag, eller annan därmed jämförlig omständighet, må efter taxeringsnämndens eller, om besvär anförts eller ock särskild framställning därom gjorts senast den 30 juni året näst efter taxeringsåret, prövningsnämndens beprövande den skattskyldiges taxerade inkomst minskas, förutom med kommunalt ortsavdrag, med ytterligare ett efter omständigheterna avpassat belopp, dock högst 4 500 kronor. Har skattskyldig på grund av jämkning vid beräkning av sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som avses i detta stycke, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

Finnes skattskyldigs skatteförmåga under beskattningsåret hava varit väsentligen nedsatt till följd av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka den skattskyldige ägt tillgodonjuta allmänt barnbidrag, eller annan därmed jämförlig omständighet, må efter taxeringsnämndens eller, om besvär anförts eller ock särskild framställning därom gjorts senast den 30 juni året näst efter taxeringsåret, prövningsnämndens beprövande den skattskyldiges taxerade inkomst minskas, förutom med kommunalt ortsavdrag, med ytterligare ett efter omständigheterna avpassat belopp, dock högst 6 000 kronor. Har skattskyldig på grund av jämkning vid beräkning av sjömansskatt åtnjutit avdrag för nedsatt skatteförmåga, skall avdrag, som avses i detta stycke, minskas med det belopp, varmed jämkning medgivits.

Om skattskyldigs — — — — — motsvarande tillämpning.

Skattskyldig, vars — — — — — av anvisningarna.

Vad härefter — — — — — beskattningsbar inkomst.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1969 års taxering. Äldre bestämmelser äger alltså tillämpning vid 1968 års taxering och i fråga om eftertaxering för år 1968 eller tidigare år.

¹ Senaste lydelse av 50 § 2 mom. se 1967:41.